

Motie Strengere eisen aan softwareleveranciers

De gemeenteraad van Delft, bijeen op 21 december 2007

overwegende dat,

- software een belangrijke rol speelt in het functioneren van de gemeente, en het uitvoeren van wetten en beleid;
- veel software die bij de gemeente in gebruik is, zogenaamd 'gesloten' is. Dat wil zeggen dat de broncode van de software geheim is;
- de gemeente daarmee voor wijzigingen, onderhoud en vervangen van software afhankelijk is van de leverancier;
- dit de rol van de gemeente als regisseur en opdrachtgever belemmert;
- deze afhankelijkheid de positie van de gemeente bij onderhandelingen verslechtert;

voorts overwegende dat,

- een achttal grote gemeentes, te weten Almere, Assen, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haarlem, Leeuwarden en Nijmegen, i.s.m. OSOSS.nl een manifest heeft opgesteld;
- in dat manifest een aantal eisen aan leveranciers geformuleerd wordt over standaardisering en openheid van software
- het inachtnemen van die eisen de positie van de gemeente aanmerkelijk versterkt, en de afhankelijkheid vermindert

draagt het college op

- zich aan te sluiten bij de 8 gemeentes, en het manifest mede te onderschrijven
- deze eisen ook op te nemen in het ICT-beleid
- deze criteria te communiceren naar leveranciers, en te hanteren bij keuze van nieuwe programmatuur

namens de fracties van GroenLinks en SP Delft

UPDATE: inmiddels heeft ook Den Haag zich aangesloten bij het manifest

TOELICHTING

Waarom open software?

De publieke sector leunt op dit moment zwaar op de programmatuur van enkele leveranciers. Deze verkopen alleen het gebruik van de programma's. Het zelf aanbrengen van verbeteringen is slechts zeer beperkt toegestaan. Vaak is dit niet eens mogelijk omdat niet bekend is hoe de software in elkaar zit, omdat de broncode geheim is.

Deze situatie belemmert de kwaliteit (veiligheid, stabiliteit en betrouwbaarheid) en innovatie. Het beperkt tevens de toegankelijkheid van de overheid voor haar burgers; sommige overheidsdiensten zijn alleen bereikbaar met software van één bepaalde leverancier. Bovendien rijzen de kosten van ICT de pan uit doordat leveranciers de prijs dicteren. Zo gaan dit jaar voor sommige scholen de prijzen enkele malen over de kop en slaagt de leverancier Microsoft er in dit slechte economische jaar in haar winst te verdubbelen. Vandaar ook dat de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) afgelopen zomer de hulp van het kabinet inriep om zich te ontworstelen aan de 'wurggreep van de software-leveranciers'.

Open is stabiel en veilig

De huidige softwaremarkt kun je een verkopersmarkt noemen. Niet de klanten maar de verkopers bepalen de voorwaarden. De machtige leveranciers hoeven niet op hun tenen te lopen om de klant te behagen. Het gevolg hiervan is dat de kwaliteit regelmatig te wensen overlaat. Veel commerciële software is relatief instabiel met veel beveiligingslekken. Het duurt vaak lang voordat deze worden gedicht. Dit brengt risico's met zich mee in de omgang met privacy gevoelige gegevens. In een grootschalig onderzoek gaven gebruikers van open source software aan dat de belangrijkste redenen om hiervoor te kiezen de stabiliteit en de veiligheid zijn. Deze zijn het resultaat van de constante toetsing van open systemen. Eventuele fouten ('bugs') kunnen snel opgespoord en verholpen worden. Openheid is de beste garantie voor veiligheid. Daarnaast maakt de monocultuur die ontstaat als er maar één leverancier is een systeem kwetsbaar.

In de praktijk treden er bij open software veel minder problemen op dan bij de gesloten software. Op een gegeven moment waren de beveiligingsproblemen met Microsoft servers zelfs zo groot dat onderzoeksbureau Gartner haar klanten adviseerde om deze technologie fasegewijs zo snel mogelijk te verwijderen. De open software van Apache heeft inmiddels meer dan de helft van de markt in handen.

Open is controleerbaar

Door de gesloten broncode is het bovendien onduidelijk wat een programma eigenlijk met de gegevens doet. Zeker in de publieke sector kan dit onacceptabel zijn, bijvoorbeeld bij stemmachines of bij de belastingdienst. Bij een open broncode kan iedereen met verstand van zaken controleren hoe het programma in elkaar zit en wat het precies doet. Het is niet langer een black box waar aan de ene kant gegevens ingaan en aan de andere kant weer gegevens uitkomen. Deze transparantie is voor de publieke sector en de openbaarheid van het bestuur van groot belang.

Open is toegankelijk

Wanneer de publieke sector zich uitlevert aan monopolisten heeft dat gevolgen voor haar toegankelijkheid. Om bijvoorbeeld de belastingdiskette in te vullen, moet je computer draaien op het besturingssysteem Windows. Een Nederlandse burger die digitaal wil communiceren met zijn overheid moet dus voor vele honderden euro's inkopen doen bij een commercieel bedrijf. Microsoft is een digitale hofleverancier geworden, waar alle burgers hun inkopen moeten doen.

Het niet voldoen aan de open standaarden heeft ook nadelige gevolgen voor bijvoorbeeld visueel gehandicapten. Er bestaat software die de letters vergroot of omzet in spraak. Deze software moet dan natuurlijk wel kunnen lezen wat er op de website staat. Omdat websites, ook van de overheid, vaak niet voldoen aan open standaarden lukt dit niet.

Open standaarden en een open broncode maken de samenwerking van verschillende programma's veel eenvoudiger. Hierdoor zijn websites toegankelijk voor alle browsers. Zo kan ook de gebruiker van het gratis besturingssysteem Linux zijn belastingformulier in de toekomst elektronisch invullen. Alle websites die aan open standaarden voldoen, zijn bovendien toegankelijk voor visueel gehandicapten.

Open is flexibel en innovatief

Gesloten standaarden beperken de innovatie en de flexibiliteit van de organisatie. Voor aanpassingen kan de klant maar bij één leverancier terecht: die kan vervolgens zijn prijs vragen en het tempo bepalen. Neem als voorbeeld de omschakeling van de gulden naar de euro. Voor scholen die rekenprogramma's gebruikten, zou het bij open software hebben volstaan als één leraar één kleine ingreep maakte en die het

op het net zette. Nu was men afhankelijk van de goede wil van de leverancier. Een leverancier die heel goed weet dat het voor scholen lastig en duur is om over te schakelen op een concurrent, als er al een alternatief voor handen is.

De gevestigde partijen bepalen ook welke ontwikkelaars wanneer inzicht krijgen in de voor samenwerking onmisbare onderdelen van hun broncode. Dit geeft de leveranciers een groot concurrentievoordeel als zij andere (aanpalende) markten willen betreden. Openheid maakt het veel eenvoudiger om software aan te passen en te vernieuwen. Juist software moet nauw aansluiten bij de wensen en werkwijze van een organisatie. Daarom zijn dergelijke gebruikersinnovaties van groot belang. Het mogelijk maken en toestaan daarvan maakt een snellere verspreiding en innovatie van software mogelijk. Het is opvallend dat innovaties de afgelopen jaren niet ontstonden op plekken waar grote machtsconcentraties zijn (besturingssystemen, webbrowsers, tekstverwerkers). Innovatie ontstond juist waar geen machtsconcentraties waren (mobiele telefonie, internet en palmtops).

Open is toekomstvast

De gesloten broncode is ook een gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en de toekomstvastheid van de gegevens. Denk hierbij aan 'bit-rot', documenten die er in latere versies van hetzelfde programma niet meer uitzien en zo de gebruiker 'verleiden' tot het kopen van een nieuwe versie. Een open standaard voorkomt dit. Een nieuwe versie waarin oude documenten onleesbaar worden, voldoet per definitie niet aan de standaard. Open standaarden garanderen dat programma's met elkaar kunnen blijven praten. Open source software voorkomt bovendien dat bij een faillissement van de leverancier de broncode onvindbaar blijkt.